

הפטרות השבת - הושע פרק ב

וְהָיָה מִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמַּד וְלֹא יִסְפֹּר וְהָיָה בְּמִקוֹם אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לָהֶם לֹא עָמִי אַתֶּם יֹאמְרוּ לָהֶם בְּנֵי אֵל חַי: (הושע ב א).¹

פסוק א: והיה מספר בני ישראל כחול הים

ספרי דברים פסקא מז: הרי הוא אומר: "והיה מספר בני ישראל" וכתוב: "כחול הים אשר לא ימד ולא יספר". כשישראל עושים רצונו של מקום: "כחול הים אשר לא ימד ולא יספר". ואם לאו: "והיה מספר בני ישראל".²

פסוק ב: ... ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל

מסכת פסחים פח ע"א: אמר רבי יוחנן: גדול קיבוץ גלויות כיום שנבראו בו שמים וארץ, שנאמר: "ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל" (הושע ב ב), וכתוב: "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" (בראשית א ה).³

פסוקים ד-ז: כי היא לא אשתי ... אפשיטנה ערומה ... כי בני זנונים המה ... כי זנתה אמם.⁴

פסוק ט: אלכה ואשובה אל אישי הראשון

¹ כך נפתחת הפטרת השבת בפרק ב בהושע, שהקשר המרכזי שלה לפרשתנו, הוא נושא הפקודים – מניית (ספירת) בני ישראל. קשר על דרך ההשלמה: בפרשה הוא אומר: "שאו" או "תפקדו" "במספר שמות" ובהושע: "מספר בני ישראל"; או אולי קשר על דרך ההנגדה: בפרשה יש מפקד המסתיים במספר ברור: שש מאות אלף, שלושת אלפים, חמשת מאות וחמישים (לא כולל שבט לוי). ואילו בהושע: "כחול הים אשר לא ימד ולא יספר". אבל נראה שהקשר הוא רחב יותר, גם במלה "מדבר" שמופיעה פעמיים בהפטרה (נושא לו הקדשנו גיליון מיוחד), ואולי גם ביחסי תוכחה אהבה הקיצוניים שמצויים בפרק ובספר הושע כולו. במרכז ספר במדבר עומד חטא המרגלים ותקנת דור הבנים ואילו ספר הושע מלא בתוכחות קשות על הבנים (עד שגערו בו חז"ל ואמרו: "אמר הקב"ה: מה אעשה לזקן זה?" פסחים פז ע"א) ולצידן קריאת התשובה הגדולה של הושע "שובה ישראל" שזכתה להיקבע בעיצומם של ימי הסליחות והרחמים. חטא וסליחה, תוכחה ואהבה, תשובה ואחרית יוצרים קשר כולל בין ספר הושע כולו ובין ספר במדבר בו אנו מתחילים לקרוא בשבת זו.

² כבר הרחבנו, בעקבות פסוק זה, הן בנושא איסור מניית עם ישראל והן בדרשות על מספר בני ישראל וראינו שעצם מניית העם היא דבר חיובי וראוי ורק בעקבות מפקד העם שערך דוד (שמואל ב פרק כד, דברי הימים א פרק כא) התהפך הגלגל. שם גם הבאנו את מדרש במדבר רבה ב יח אשר מרחיב ומבאר מדרש זה. "והיה מספר" – משמע דבר קצוב. "כחול הים אשר לא ימד ולא יספר" – משמע שאין מספר כי לא ניתן לספור. הכי צד? – כאן כשישראל עושים רצונו של הקב"ה וכאן כשאינם. וקשרנו גם את כל העניין לברכתו של משה בתחילת ספר דברים, כמצוין במדרש ספרי דברים פסקא יא: "ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים - אמרו לו: רבינו משה, אי אפשר שתברכנו! המקום הבטיח את אברהם אבינו כי בך אברכך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול, ואתה נותן קצבה לברכתינו? ... אמר להם משה לישראל: ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים - זו משלי. ושלכם: ויברך אתכם כאשר דבר לכם - כחול ימים וכצמחי אדמה וכדגי הים וככוכבי השמים לרוב". כאן, די לנו בתזכורת זו. נמשיך בפסוקי הפטרה.

³ ההשוואה עם בריאת העולם אינה בגזירה שווה פשוטה של "יום" כנגד "יום" (כמו שמשמע מפירוש שטיינזלץ), שהרי יש הרבה "יום" יש לנו במקרא, אלא מהצירוף "יום אחד" וכדרשות למה "יום אחד" ולא "יום ראשון". מפירוש רש"י ומהרש"א משמע ש"הקיבוץ", ההתכנסות של כל הגלויות ביום אחד, הוא מעין יצירה פלאית כמו יצירת העולם ומכאן ההשוואה. ולנו נראה שגם המילה "יזרעאל" משתתפת בדרשה זו, יום בו זרע - יצר, ברא - האל. קיבוץ גלויות בו נוצר העם מחדש, הוא דבר פלאי ומיוחד ומסימני הגאולה המובהקים, "ועם נברא יהלל יה" (תהלים קב ט). אבל יש לו גם 'מחיר'. על מנת לעלות מן הארץ (אל הארץ), יש לעבור תחילה ירידה גדולה, כפי שמלמד אותנו מדרש תהלים (בובר) מזמור מ"ה שדורש גם הוא את הפסוק שלנו: "אמרו ישראל לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, אימתי אתה גואלנו? אמר להם: כשתרדו לירידה התחתונה. אותה שעה אני גואל אתכם, שנאמר: ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו וגו' ועלו מן הארץ (הושע ב ב)". בדורנו, אפשר שכבר ראינו את הירידה התחתונה שאין כבר למטה הימנה. וגם צריך שלא תהיה בינינו מחלוקת על ענייני המשיח כפי שמוסיף ומלמדנו מדרש אגדת בראשית (בובר) פרק סד (פרשת וישב תחילת העימות בין יוסף ויהודה): "... תאמר שאף משה מלחמה העומד מיוסף ומשיח העומד מיהודה, אף הן אנטד"קין (יריבים) זה לזה? חס ושלום אין ביניהן קנאה, שנאמר: וסרה קנאת אפרים וצוררי יהודה יכרתו אפרים לא יקנא את יהודה וגו' (ישעיהו יא ג). אבל בעולם הזה מפני שאין מתחברים זה עם זה, מקנאין זה בזה, וכל זמן שהן כך נתונין בירידה. אבל לעתיד לבא כשיתחברו זה עם זה מתעלן, שנאמר: ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו וגו' (הושע ב ב). אותה שעה: ועלו מן הארץ (שם). אמר הקב"ה: עכשיו שנתחברתם עליתם, אף אני עמכם מתעלה".

⁴ פרק ב בהושע פותח בשלושה פסוקי נחמה אשר נותנים מענה של תקווה לפתיחת הספר הקשה בפרק א, שייכים אליו מבחינה עניינית וחזונית בתקווה: "והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר והיה במקום אשר יאמרו להם לא עמי אתם יאמרו להם בני אל חי: ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל: אמרו לא אחיכם עמי ולא אחותיכם רחמה". (והחלוקה לפרקים אינה מדויקת). אך כעת באים פסוקים ד-ז של פרק ב, שהם אולי מהקשים שבכל ספרי הנביאים והופכים חזרה את הגלגל: "ריבו באמכם ריבו כי היא לא אשתי ואנכי לא אישה ותסר זנוניתה מפניה ונאפוניה מבין שדיה: פן אפשיטנה ערמה והצגתייה כיום הולדה ושמתיה כמדבר ושתה כארץ ציה והמתיה בצמא: ואת בנייה לא ארחם כי בני זנונים המה: כי זנתה אמם הבישה הורתם כי אמרה אלכה אחרי מאהבי נתי לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני וסקווי". הדרשות על פסוקים אלה, בראשן הגמרא בפסחים ומדרש שמות רבה מו, הם עניין לעצמו ולפיכך נקדיש להם בע"ה דף מיוחד ונפרד למועד הזה כעת חיה.

מסכת ברכות דף ז עמוד א: ואמר רבי יוחנן משום רבי יוסי: טובה מרדות אחת בלבו של אדם, יותר מכמה מלקיות, שנאמר: "וְרָדְפָה אֶת מֵאֵהֶיָּהּ וְגו' וְאִמְרָה אֲלֵכֶּהּ וְאִשׁוּבָהּ אֶל אִישִׁי הָרֵאשׁוֹן כִּי טוֹב לִי אִם מֵעַתָּה" (הושע ב ט); וריש לקיש אמר: יותר ממאה מלקיות, שנאמר: "תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה" (משלי יז ט).

פסוק י: וכסף זהב הרביתי לה זהב עשו לבעל

מסכת ברכות דף לב עמוד א: "וידי זהב" (דברים א) - מאי ודי זהב? אמרי דבי רבי ינאי, כך אמר משה לפני הקב"ה: ריבוננו של עולם, בשביל כסף זהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די - הוא גרם שעשו את העגל ... אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר ... אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: משל, לאדם אחד שהיה לו בן, הרחיצו וסכו, והאכילו והשקהו, ותלה לו כיס על צוארו, והושיבו על פתח של זונות, מה יעשה אותו הבן שלא יחטא? ... אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מנין שחזר הקב"ה והודה לו למשה - שנאמר: "וכסף הרביתי להם זהב עשו לבעל" (הושע ב ט).

פסוק טז: לכן הנה אנכי מפתיה והולכתי המדבר ודברתי על ליבה

שמות רבה (שנאן) פרשה ב סימן ד: "וינהג את הצאן אחר המדבר" (שמות ג). לָמָּה היה רודף למדבר? לפי שראה שישראל נתעלו מן המדבר, שנאמר: "מי זאת עולה מן המדבר" (שיר השירים ג): המן והשלו והבאר והמשכן והשכינה והכהונה והמלכות וענני כבוד ... אמר לו הקב"ה למשה: סימן זה לך - במדבר אתה מניח ומן המדבר אתה עתיד להחזירן לעתיד לבוא, שנאמר: "לכן הנה אנכי מפתיה והולכתי המדבר" (הושע ב ט).

פסוק יז: ונתתי לה את כרמיה משם ואת עמק עכור לפתח תקוה

"ונתתי לה את כרמיה משם ואת עמק עכור לפתח תקוה וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלתה מארץ מצרים". **פירוש רד"ק:** "ואת עמק עכור לפתח תקוה" - לפי שבתחילת בואם לארץ בימי יהושע קרה להם העוון הזה והוא דבר עכן, הבטיחם שלא יפחדו בהיכנסם לארץ ושלא יקרים שום עון, כי כולם יהיו מצורפים וטהורים כי במדבר העמים יצרפו. ואותו עמק עכור, לא יקרא עוד כן כי שמו הוא לגנאי, אלא יקרא לו שם לשבח והוא פתח תקוה. ומה שאמר פתח ולא אמר עמק כמו שהיה, לפי שיהיה להם כפתח, כי משם יכנסו לארץ כמו שעשו בתחילה. ויהיה להם תקוה ואחרית טוב לפיכך יקראו לו פתח תקוה.⁵

⁵ מרדות כאן היא ייסורים או חרטה. עם ישראל מתחרט אומר: "אלכה ואשובה אל אישי הראשון", אך השעה הוחמצה והקב"ה "שם למקומו", ככתוב בהמשך ספר הושע, פרק ה פסוק טו: "אַלְךָ אֲשׁוּבָה אֶל מְקוֹמִי עַד אֲשֶׁר יִאֲשְׁמוּ וּבְקִשׁוּ פְּנֵי בְצַר לָהֶם וְשָׁחַרְגְנִי". ראה מדרש תהלים (בובר) מזמור י: "אמר ר' חנינא: משל לשיירא שהיתה מהלכת בדרך, כיון שחשכה לה, באה אצל הבורגנין. אמר לה הבורגנין: הכנס לי לבורגן, מפני חיות רעות, ומפני הלסטים. אמרה לו השיירא: אין דרכי ליכנס לבורגנין. כיון שהלך בא עליו אישון לילה ואפלה, חזר ובא אצל הבורגנין, והיה צועק ומבקש עליו שיפתח לו. אמר ליה הבורגנין: אין דרכו של בורגנין להיפתח בלילה, ואין דרכו של בורגנין לקבל בשעה זאת. בשעה שבקשתי לא רצית, ועכשיו אין אני יכול לפתוח לך. כך אמר להם הקב"ה לישראל: שובו בנים שובבים (ירמיה ג יד כב), דרשו ה' בהמצאו (ישעיה נה ו), ואין אחד מהן מבקש לשוב. אמר הקב"ה: אלכה ואשובה אל מקומי הראשון (הושע ב ט, ה טו)". בהמשך הספר מרבה הושע לדבר על התשובה. ראה דברינו בשבת שובה **הושע מורה התשובה**. אך כאן, אין בלבו רחמים על עם ישראל והתשובה היחידה היא הסתלקות השכינה: "אלך אשובה אל מקומי" - מקומי הראשון הוא השכינה למעלה, אליה הסתלק הקב"ה לאחר חורבן הבית. ראה גם איכה פתיחתא כד.

⁶ כאן דווקא הושע הוא שמרכיב ומשלים את דברי משה, לא רק את הפסוק: "וידי זהב", אלא גם את: "וישמן ישורון ויבעט", "ורם לבבך ושכחת" וכן פסוקים רבים מספר דברים, תוכחות משה, שמובאים בגמרא שם בקטע שהשמטנו. משה מסנדר על עם ישראל בטענה שהקב"ה שם אותם במצב בלתי אפשרי (ראה הרחבת מוטיב זה בשמות רבה מג ז: "אתה איבדת את הנער ואתה צועק כנגדו?"), בדברינו **סיניגוריות על חטא העגל** בפרשת כי תשא). בא הושע ושם בפי הקב"ה הסכמה שאכן יש גם לו חלק ואחריות לחטאיו של עם ישראל בגלל שהרבה להם כסף זהב ולכן חטאו לבעל. ראה איך הדרשן הופך את משמעות הפסוקים, הן של משה והן של הושע, לסיניגוריה על עם ישראל.

⁷ שוב הושע משלים את משה. המדבר הוא המקום בו התעצבה דמותו של העם, אך גם הושחתה. במדבר ניתנה התורה, במדבר חטאו בעגל ובנו את המשכן. במדבר התאונו והתאוו, חטאו במרגלים ונדדו ארבעים שנה. ראה מדרש תהלים (בובר) מזמור עח: "כמה ימרוהו במדבר יעציבוהו בשימון. בשאילת מן ושליו ומי באר ושאר נסיונות, מה סופיהו? במדבר הזה יתמו ושם ימותו (במדבר יד לה). במדבר לקו ובמדבר מתנחמין, שנאמר: הנה אנכי מפתיה והולכתי המדבר (הושע ב טז)". וכן הוא במדרשים רבים אחרים, הן על פסוק זה והן על פסוק ה לעיל: "ושמתיה כמדבר" (ראה למשל מדרש תנחומא בתחילת פרשת דברים סימן א בהשוואה בין המדבר וארץ ישראל). מדרשים אלה, המרבים לדרוש את שני "במדבר" של הושע פרק ב, מחזקים את ההשערה שכבר הזכרנו בהערה 1 לעיל, שפרק ב בהושע נבחר כהפטרות השבת לא רק בשל הפסוק הראשון והקשר לפקודים ומניית העם, אלא בגלל שם הספר: במדבר והדואליות שהוא מייצג כמקום מעצב וגם עצוב. מקום של פתיחות והתעלות, אך גם של חטא והפקרות. דואליות זו נמצאת בהפטרות שלנו בדברי הושע שפעם אומר: "ושמתיה כמדבר ושתייה כארץ ציה והמתיה בצמא" ופעם: "והולכתי המדבר ודברתי על ליבה". ראה דברינו **המדבר** בפרשה זו.

⁸ אין להקל ראש בחטאו של עכן אשר פושט ידו בשלל במלחמה הראשונה בכניסתם לארץ ומחלל את ברית הארץ. ראה דברינו **עכן בפרשת מסעי**. אבל הם, בני ישראל הוסיפו לחטאו עוד יותר מעכן, כדרשה בתנחומא קדושים סימן יא: "והם לא עשו כן אלא: ויטמאו אותם בדרך ובעלילותם. טמאו אותן בחרמו של עכן שכך כתיב (ירמיה ב) ותבואו ותטמאו את ארצי - בחרם עכן, ונחלתי שמתם לתועבה - בצלם מיכה". (ראה דברינו **פסל מיכה**). רק לעתיד לבוא יתוקן העניין. נראה שמייסדי פתח תקוה אם המושבות,

פסוק יח: והיה ביום ההוא נאום ה' תקראי לי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי

מסכת פסחים דף פז עמוד א: משנה. האשה בזמן שהיא בבית בעלה, שחט עליה בעלה ושחט עליה אביה - תאכל משל בעלה. הלכה רגל ראשון לעשות בבית אביה, שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה - תאכל במקום שהיא רוצה ... **גמרא:** ... ורמינהו: אשה, רגל הראשון - אוכלת משל אביה. מכאן ואילך, רוצה - אוכלת משל אביה, רוצה - משל בעלה! - לא קשיא: כאן - ברדופה לילך, כאן - בשאינה רדופה. דכתיב: "אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום" (שיר השירים ח). ואמר רבי יוחנן: ככלה שנמצאת שלימה בבית חמיה, ורדופה לילך להגיד שבחה בבית אביה. כדכתיב: "והיה ביום ההוא נאום ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי". אמר רבי יוחנן: ככלה בבית חמיה, ולא ככלה בבית אביה.⁹

פסוק כא: וארשתיך לי לעולם

מדרש תנאים לדברים לג פסוק ד: "תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב" - הצווי הזה אינו אלא לנו אינו אלא בעבורנו ... "מורשה" - אל תהי קורא מורשה אלא מאורסה, מלמד שהתורה ארוסה לישראל וכאשת איש לאומות. ומנין שהתורה ארוסה לישראל! שנאמר: "וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי באמונה" (הושע ב כא).¹⁰

פסוק כב: וארשתיך לי באמונה

מכילתא דרבי ישמעאל בשלה - מס' דויהי בשלה פרשה ו: וכן אתה מוצא שאין הגלויות מתכנסות אלא בשכר אמנה, שנאמר: "אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה וגו'" (שיר השירים ד ח) וכתב: "וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי באמונה" (הושע ב כב). הא גדולה אמנה לפני הקב"ה, שבשכר אמונה שרתה עליהם רוח הקדש ואמרו שירה, שנאמר: "ויאמינו בה' ובמשה עבדו. אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'". וכן הוא אומר: "ויאמינו בדבריו ישירו תהילתו" (תהלים קו יב). חסלת מסכתא לאלהא תושבחתא.¹¹

פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא מד - שובה ישראל

אין לך כל נביא שהכה ישראל שלא חזר ונתן להם איספלניס¹² וריפא אותם.¹³ כל מכה ומכה שהיתה חוזר ומרפא. הושע אומר: "כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל" (הושע א ו), וחזר ואמר: "ורחמתי את לא רוחמה" (שם ב כה). הוא הפה שאמר: "כי אתם לא עמי" (הושע א ט), חזר וריפא ואמר: "ואמרתי ללא עמי,

"ארבעת הרוכבים" חברי "חברת עבודת האדמה וגאולת הארץ", שטמפפר, גוטמן, זרח ברנט ויואל משה סלומון, שודאי תלמידי חכמים היו (הרוכב החמישי היה דר' מאזארקי היווני), כיוונו לא רק לפסוק מהושע אלא גם לפירוש זה של רד"ק וכוונתם הייתה ברורה להגשים את רוחו ותוכנו. לתקן את חטא עכן בכניסה הראשונה לארץ. עובדה היא שמטרתם המקורית הייתה לייסד את פתח תקוה ליד יריחו (!) ורק לאחר שהשלטון העותומני התנגד, העתיקו את המקום מערבה למלאבס. (ראה אנציקלופדיה עברית ערך "פתח תקוה" וכן הערך "ילין יהושע" שהשתתף אף הוא בניסיון ההתנחלות ליד יריחו). אם אכן כך, אזי הם כנראה היו יותר ציונים מכל הציונים הממוסדים שבאו אחר כך.

⁹ יש סתירה בין המשנה שקובעת שרק בשנה הראשונה יכולה האישה להחליט היכן היא עושה את קרבן (חג) הפסח, בבית אביה או בבית בעלה (חמיה, משפחת בעלה), ובין הברייתא שקובעת שכל שנה היא יכולה להחליט, גם ברגע האחרון, בשעת השחיטה ממש, היכן היא עושה את הפסח (ובשנה הראשונה ודאי שהיא אצל אביה). ההסבר הוא שהברייתא מדברת באישה (כלה צעירה) "רדופה" שאינה מרגישה בנוח בבית בעלה (חמיה, משפחת בעלה) ורוצה כל הזמן לחזור לבית אביה. ואילו המשנה מדברת באישה שנקלטה יפה במשפחת בעלה החדשה ואיננה "רדופה לילך תמיד לבית אביה, שביית בעלה חביב עליה" (לשון רש"י). אדרבא, היר רדופה (משתוקקת) שידעו בבית אביה את שבחה וחייה הנעימים בביתה החדש. אישה כזו מכנה את בעלה "אישי" ולא "בעלי". מעניין איך נשליך ממשל זה לפסוק בהושע. הושע מנבא שבאחרית הימים עם ישראל יקרא לקב"ה "אישי" וירגיש במחיצתו כמו כלה שמרגישה נינוחה בבית חמיה ושוב איננה משתוקקת לחזור לבית אביה, למשפחתה מלידה. מהו "בית אביה" של עם ישראל שאליו הוא כל הזמן חוזר ומתגעגע ורק באחרית הימים יפרד ממנו סופית? עבודת אלילים? בית תרח, נחור ולבן הארמי? עבודת גילולים של מצרים? ראה המשך הגמרא של בפסחים פז ע"ב מפני מה גלו ישראל לבבל וחזרו למטעתן: "מפני ששיגרו לבית אימן. משל לאדם שכעס על אשתו, להיכן משגרה - לבית אמה". מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו. ומהו בנמשל השבח שהכלה רוצה לספר בבית אביה כאשר תשוב לחיות בניעימים בבית חמיה ואישה? עם ישראל שחשוב לו שאומות העולם, משפחת העמים ממנה בא, ידעו שטוב לו בקשר המחודש עם הקב"ה.

¹⁰ ראה דברינו **מורשה קהילת יעקב** בפרשת וזאת הברכה.

¹¹ ראה דברינו **אמונה, שירה והסעה** בפרשת בשלה. ראה במדרש איכה רבה ג ז המשל על המלך "שנשא מטרונה וכתב לה כתובה מרובה" והטיח לה הבטחות מהבטחות שונות ואח"כ "הניחה המלך והלך לו למדינת הים ואיחר לשם". והיו שכנותיה "מקניטות אותה ואומרות לה הניחך המלך והלך לו למדינת הים ושוב אינו חוזר עליך". אבל היא המתניה כל אותם שנים "פותחת ומוציאה כתובתה וקוראת". לימים, חזר המלך והיה תמה: "אמר לה בתי אני תמה איך המתנת לי כל אותן השנים". והיא עונה לו: "אלמלא כתובה מרובה שכתבת ונתת לי כבר אבדוני שכנותי". האירוסין המחודשים הם בזכות הכתובה המרובה של האירוסין הראשונים. תחבושת, רטייה.

¹³ פתח הדרשן (ר' תנחומא כך נראה שם) בקביעה הכללית: "אין לך כל נביא שהכה את ישראל וכו'", אך בהמשך, הוא מפרט רק לגבי הושע (דרשת שבת שובה). והוא משאיר לנו למצוא בכל שאר הנביאים את האיספלניס, היא הרפואה והנחמה למכותיהם.

עמי אתם" (שם ב כה).¹⁴ הוא הפה שאמר: "כי היא לא אשתי" (הושע ב ד), חזר וריפא ואמר: "תקראי לי אישי" (שם ב יח). הוא הפה שאמר: "ושמתיה כמדבר" (הושע ב ה), חזר וריפא: "והולכתיה המדבר" (שם ב טז).¹⁵ הוא הפה שאמר: "דברו דברים אלות שוא כרות ברית ופרח כראש משפט על תלמי שדי" (הושע י ד), חזר וריפא: "קחו עמכם דברים" (שם יד ב). הוא הפה שאמר: "כפרה סוררה סרר ישראל" (הושע ד יד), חזר וריפא ואמר: "ונשלמה פרים שפתינו" (שם יד ג). הוא הפה שאמר: "ולא שבו אל ה' אלהיהם" (הושע ז י), חזר וריפא ואמר: "שובה ישראל עד ה' אלהיך".¹⁶

שבת שלום
מחלקי המים

¹⁴ משום מה איננו קוראים את הפרק עד הסוף ומסיימים את קריאת ההפטרה בפסוק כב. שלושת הפסוקים הנותרים בפרק משלימים יפה את הפרק כולו, בפרט את הפסוקים המנחמים הנותנים אור ותקווה ונותנים נחמה פורתא לדבריו הקשים של הושע באמצע הפרק. וכך מסתיים הפרק שמשום מה לא זכה להיכלל בהפטרה: "וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא אֶעֱנֶה נְאֻם ה' אֶעֱנֶה אֶת הַשָּׁמַיִם וְהֵם יַעֲנוּ אֶת הָאָרֶץ: וְהָאָרֶץ תִּעֲנֶה אֶת הַדָּגָן וְאֶת הַתִּירוֹשׁ וְאֶת הַיֵּצֶהָר וְהֵם יַעֲנוּ אֶת זְרָעָאֵל: וְזָרְעִיתָ לִּי בָאָרֶץ וְרַחֲמֵי אֶת לֹא רַחֲמָה וְאִמְרָתִי לֹא עָמִי עָמִי אֶתָּה וְהוּא יֹאמֶר אֱלֹהִי".

¹⁵ היחס הדואלי למדבר, ראה שוב דברינו [המדבר](#) בפרשה זו.

¹⁶ ראה איכה רבה א כג ביחס בין ירמיהו וישעיהו: "אתה מוצא שכל נבואות קשות שנתנבא ירמיהו על ישראל הקדים ישעיהו ורפאן", כשהוא עובר שם על כל פסוקי איכה שמסודרים עפ"י האל"ף ב"ת ומוצא לכל "מכה" את התרופה שהקדים לה ישעיהו. וכאן, הושע, ראש לנביאים ("תחילת דיבר ה' בהושע", פסחים פז ע"א, בבא בתרא יד ע"ב) הוא מכה והוא מרפא. הפה שדיבר קשות הוא הפה שמנחם וקורא לתשובה. ראה דברינו [הושע מורה התשובה](#) בשבת שובה.